

บรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของครูสังคมศึกษา" ผู้วิจัยได้ศึกษา
บรรณคดีที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยอื่น ๆ ทั้งในและนอกประเทศในขอบเขตต่าง ๆ
ดังนี้

๑. ความหมายของการเมือง
๒. ลัทธิการเมือง
๓. การปกครองในระบอบประชาธิปไตย
๔. สิทธิเสรีภาพของบุคคลในระบอบประชาธิปไตย
๕. รัฐธรรมนูญ
๖. พรรคการเมือง

๑. ความหมายทางการเมือง

การเมืองเป็นเรื่องของการแสวงหาการใช้อำนาจ อำนาจทางการเมืองเกิดขึ้นพร้อม ๆ
กันกับการที่มนุษย์เข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม นักปราชญ์ตั้งแต่เพลโต (Plato) มา เซีย เวลดี
(Machiaveli) ฮอบบส์ (Hobbes) เวบเบอร์ (Weber) และ ลาสเวล
(Lasswell) จึงเชื่อว่ากิจกรรมทางการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจอยู่เสมอ
อำนาจจะเป็นทั้งเป้าหมาย และวิธีการทางการเมืองที่จะควบคุมให้เป็นไปตามการตัดสินใจ บาง
ความเห็นแย้งว่า จะมองการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจอย่างเฉยไม่ได้ เพราะว่าอำนาจอาจมีอยู่

Harold D. Lasswell and Abraham Kaplan, Power and Society:

A Framework for Political Inquiry (New Haven: Yale University Press;
1950, p.215-240.

ในแหล่งที่มีโซการเมืองก็ได้ การเมืองน่าจะเป็นเรื่องของการตัดสินใจ ทกลงใจในการเลือกแนวทาง ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ตามความเห็นที่มองผลประโยชน์เป็นสำคัญบอกว่า การเมืองเป็นเรื่องของการมีอิทธิพล ต่อกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ โดยผู้ได้รับประโยชน์จะรวมกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์เรียกร้องให้รัฐบาล ทำตามความต้องการของกลุ่ม หรือบางครั้งอาจจะเข้าไปดำเนินการทางการเมืองเสียเองก็ได้

บางความเห็นบอกว่าการเมืองเป็นระบบของความสัมพันธ์ใด ๆ ที่มีหน้าที่จัดสรรสิ่งที่มี คุญค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคม และการจัดสรรนี้เป็นอำนาจที่จะต้องมีการปฏิบัติ

พรศักดิ์ บ่องแก้ว สรุปว่า แทนที่จะมุ่งไปชี้ตัวสถาบันหรือที่รัฐว่าเป็นศูนย์แห่งกิจกรรม การเมือง นักรัฐศาสตร์ในปัจจุบันมองการเมืองในทัศนะที่เป็นหน้าที่ (Function) โดยมอง ว่าการเมืองคือกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะและการดำเนินงานตามนโยบายเหล่านั้นให้ สำเร็จ

กระมล ทองธรรมชาติ สรุปว่า การเมืองคือการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมซึ่งอาจมี ผลประโยชน์ร่วมกันหรือขัดแย้งกัน หรือมีความคิดเห็นเหมือนกันหรือไม่เหมือนกัน ทำการต่อสู้กันเพื่อ

^a Richard C. Snyder, ed. Foreign Decision-making: An Approach to the Study of International Politics (New York: Free press, 1962), p. 90.

^b David B. Truman, The Governmental Processes: Political Interests and Public Opinion (New York: Alfred A. Knopf, 1963), p. 501.

^c David Easton, A Framework for Political Analysis (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice - Hall, 1965), p. 214.

^d พรศักดิ์ บ่องแก้ว, รัฐศาสตร์: แนวทางศึกษาและความเป็นศาสตร์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิจิตร, ๒๕๒๒), หน้า ๑๕-๒๐.

สรรหาบุคคลไปทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนเขาและเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจที่จะทำให้พวกเขาสามารถ
ตัดสินใจในเรื่องของส่วนรวมได้โดยชอบธรรม

สรุปได้ว่าการเมืองที่มองในแต่ละค่านิยมมีความแตกต่างกันอยู่บ้างในความหมาย แต่ใน
เนื้อหาสาระโดยส่วนรวมที่ประกอบกันเป็นการเมืองนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับผูกพันกันอยู่เสมอ กล่าวคือ
ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแสวงหาอำนาจ การใช้อำนาจ การตัดสินใจตกลงใจในการนำนโยบายไปปฏิบัติ
การใช้สิทธิพลตอรองกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับฝ่ายบริหาร หรือความสัมพันธ์ใด ๆ ที่มีหน้าที่จัดสรร
สิ่งที่มีคุณค่าให้แก่สังคม ต่างก็เป็นเรื่องของการเมืองทั้งสิ้น ถ้าตัดสินใจสิ่งหนึ่งออกไปก็ทำให้การปฏิบัติ
ทางการเมืองไม่สมบูรณ์ เช่น ถ้าหากไม่มีอำนาจและการใช้อำนาจทางการเมืองอย่างถูกต้องชอบธรรม
ตามระบบใดระบบหนึ่งแล้ว ก็ไม่เป็นการปฏิบัติการทางการเมือง ขณะเดียวกันการใช้อำนาจจะต้องมี
ความสัมพันธ์กับการตัดสินใจด้วย การตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกใด ๆ ก็จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์
ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ที่สุขของตนเอง และประโยชน์ส่วนรวมคือประเทศชาติ

๒. ลัทธิการเมือง

ลัทธิการเมืองเป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในบุคสมัยเดียวกัน และวิวัฒนาการไปโดยลำดับ ลัทธิ
การเมืองบางลัทธิเมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้ก็ไม่มีผู้นิยม จึงยังคงมีเนื้อหาสาระใน
ลักษณะเดิม ลัทธิเหล่านั้นก็จะไม่ได้รับความสนใจและไม่เป็นที่รู้จัก ส่วนลัทธิการเมืองบางลัทธิ
ได้รับความนิยมนั้นก็จะได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าหรือเหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้สามารถนำมาใช้ได้
อย่างมีประสิทธิภาพ ลัทธิการเมืองอาจมีเนื้อหาแตกต่างกัน แต่ทุกลัทธิก็จะมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- ๑. มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบทางการเมืองว่าจะจะเป็นไปในแนวใด
- ๒. ในระบบการเมืองที่ใดกำหนดขึ้นนั้น มักจะกำหนดขอบเขตอำนาจของรัฐในทางการ
ปกครองและการเมืองไว้ว่าควรจะมีมากน้อยประการใด

* กระมล ทองธรรมชาติ, "การเมืองคืออะไร," วารสารสังคมศาสตร์ ๘ (กรกฎาคม
๒๕๑๕): ๑๒.

๓. อำนาจทางการเมืองหรืออำนาจของรัฐควรอยู่ที่ใด ซึ่งหมายความว่าผู้ใด องค์การใด หรือสถาบันใด จะเป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าวนี้

สรุปแล้ว ลัทธิการเมืองจึงน่าจะหมายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับระบบการเมือง โดยมุ่งอธิบายสาระสำคัญของระบบการเมืองอันได้แก่ อำนาจทางการเมืองและอำนาจของรัฐ ขอบเขตที่มา ที่ตั้ง ของอำนาจ และความเกี่ยวข้องกับระหว่างองค์การหรือหน่วยงานที่ใช้อำนาจรัฐกับบุคคล ซึ่งเป็นองค์ประกอบแห่งรัฐนั้น ตลอดจนผลประโยชน์และคุณค่าที่จะบังเกิดขึ้นต่อบุคคล ซึ่งรวมกันเป็นสังคมหรือชุมชน

๓. การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น เกิดมาช้านานก่อนที่จะพัฒนามาถึงขั้นที่ใช้ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันนี้ ในอียิปต์โบราณ (ประมาณ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว) ประชากรมีไม่มากจึงใช้การปกครองแบบประชาธิปไตยทางตรงในนครรัฐต่าง ๆ คือ ประชาชนทุกคนร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นและลงมติในเรื่องสำคัญต่าง ๆ ไม่ต้องเลือกผู้แทนของประชาชนหรือผู้แทนราษฎร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติกิจการต่าง ๆ จะได้รับเลือกเข้ามาทำงานเป็นระยะเวลาหมุนเวียนกันไป ต่อมาในสมัยโรมันโบราณ ให้บุคคลชั้นสูงปกครองในระยะแรก ๆ และยอมให้ประชาชนทั่วไปมีอำนาจปกครองด้วยในระยะหลัง ให้ผู้มีความสามารถเข้าไปปฏิบัติราชการ ถือหลักว่าประมุข (จักรพรรดิ) ทรงได้รับพระราชอำนาจมาจากประชาชนชั้นสามัญ กับมีหลักการที่ซีกิ เบนเนตตีลลิสเสรีภาพของมนุษย์ และกรวีใช้อำนาจปกครองของประชาชนโดยระบบที่สอดคล้องกับสภาพของสังคม คือให้มีการเลือกผู้แทนราษฎร มีกฎหมายหรือหลักในการปกครอง (รัฐธรรมนูญ) และมีกลุ่มผู้แทนของประชาชนทำหน้าที่ปกครอง ปกป้องสิทธิเสรีภาพและทรัพย์สินของประชาชน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมพงษ์ เกษมสิน, ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ (กรุงเทพมหานคร: ไทวันนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๓๔.

๑๑

ประชาธิปไตย ตามรูปศัพท์ (ประชา + อธิปไตย) หมายความว่าประชาชนเป็นใหญ่ หรือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจการปกครอง ในการดำเนินชีวิตของประชาชนนั้น ย่อมเกี่ยวข้องกับ เรื่องสำคัญ ๓ ประการคือ หลักหรือกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน (การปกครอง) วิธีหรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติต่อกัน (วัฒนธรรม) และ วิธีการที่จะแสวงหาปัจจัยในการดำรงชีวิต ดังนั้น ประชาธิปไตยจึงหมายความรวมถึงการที่ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวด้วยวิธี ทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทุกคนร่วมกัน มิใช่แต่เพียงค้ำจุนการปกครองแต่เพียงอย่างเดียว เพราะการปกครองที่เป็นแบบประชาธิปไตยจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีพฤตินัยหรือความ ประพฤติเป็นประชาธิปไตย อันจะเป็นรากฐานซึ่งก่อให้เกิดลักษณะการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย ของประชาชน

จากคความหมายของประชาธิปไตย ที่กล่าวมานั้นอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทคือ ความหมาย แคบกับความหมายกว้าง ความหมายแคบหมายถึงการที่ประชาชนมีอำนาจปกครองตนเอง ส่วนในความหมายที่กว้าง ประชาธิปไตยเป็นชีวิตแบบหนึ่ง ซึ่งมีแบบแผนแห่งพฤตินัยในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

นักปราชญ์หลายท่านได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยในแง่มุมต่าง ๆ กันคือ ฮาโรลด์ ลาสกี (Harold Laski) อธิบายว่าประชาธิปไตยแท้ก็เป็นความปรารถนาที่มนุษย์ ต้องการรักษาไว้ซึ่งความสำคัญของตนเองและความเสมอภาคในเศรษฐกิจ สังคม และการเรียน ซี อี เมอร์เรียม (C.E. Merriam) ให้ความหมายว่าเป็นการดำรงชีวิตเพื่อความสุ่ร่วมกัน โดยมีเจตนารมณ์ ของประชาชนเป็นเครื่องนำทาง อาร์ เอ็น แม็คโฮเวอร์ (R.M. Hoover) ให้ความหมาย ว่า ประชาธิปไตยเป็นทั้งรูปการปกครองและวิถีชีวิตที่ดีเยี่ยมเอาเสรีภาพเป็นหลักสำคัญ สำหรับ เอ ที

ลาวัญญ์ วิทยายุทธ และคนอื่น ๆ, แบบเรียนวิชาสังคมศึกษา ส.๕๐๒ ประเทศ ของเรา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม) คณะครูศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๗๕.

กมล สมวิเชียร, เรื่องเดิม, หน้า ๗๕.

ลินเซย์ (A.D. Lindsay) ให้ความหมายประชาธิปไตยคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถ
ดำเนินการร่วมกัน โดยไม่สูญเสียเสรีภาพตามที่แต่ละคนปรารถนา

จากที่กล่าวมาข้างต้น การปกครองแบบประชาธิปไตย จึงหมายถึง การปกครองที่ประชาชน
ได้ปกครองตนเอง คือเป็นวิธีการปกครองที่ให้ประชาชนได้มีโอกาสในการปกครองประเทศซึ่งจะเป็น
ไปโดยตรงหรือโดยการเลือกตัวแทน ย่อมแล้วแต่สถานการณ์ในปัจจุบันนี้ ประชาชนมีจำนวนมากจึงใช้
วิธีการเลือกตัวแทนของตนไปทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองประเทศแทนตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน
ทั้งหมด ซึ่งประธานาธิบดีคลินคอล์นแห่งสหรัฐอเมริกา ได้สรุปลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตย
ไว้อย่างกระชับว่า เป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน

๔. สิทธิ เสรีภาพของบุคคลในระบอบประชาธิปไตย

ตามหลักการของประชาธิปไตยย่อมยอมรับว่า สิทธิและเสรีภาพของบุคคลมีความสำคัญและ
เป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบนี้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าลักษณะของสิทธิและเสรีภาพนั้นต้องไม่
ละเมิดหรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นไม่ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยต่อส่วนรวม
หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ อีกทั้งยังต้องไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่อบุคคลในทางเศรษฐกิจและ
สังคมด้วย หลักการดังกล่าวจึง สอดคล้องกับนักปราชญ์ทางการเมืองชาวโรมันที่ได้อธิบายไว้ว่ามีเหตุผล
ว่า การปกครองที่ดีจะต้องก่อให้เกิดสิ่งสำคัญสองประการคือ ความสงบเรียบร้อยของสังคม และเสรีภาพ
ส่วนบุคคล ซึ่งผู้ปกครองที่ดีจะต้องหาวิธีการที่พอควรระมัดระวังประสงคดังกล่าว

การที่รัฐชนรมนุชนัดดีเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ก็เพื่อความคุ้มครองแก่
บุคคล หากมีการละเมิดสิทธิเสรีภาพ ซึ่งอาจจะโดยจากบุคคลอื่น จากฝ่ายบริหาร หรือจากหน่วยงานหรือ
ข้าราชการของรัฐก็ตาม ศาลยุติธรรมก็มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพนี้ ฝ่ายนิติบัญญัติจึง
ย่อมไม่ควรกำหนดที่วิกรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยปราศจากความเหมาะสมเป็นอันขาด

แต่ในระบบเบ็ดเตล็ดนี้เอง มีข้อควรพิจารณาไว้ว่า ถ้าทุกคนต่างก็มีสิทธิและเสรีภาพของบุคคลก็ย่อมขัดแย้งกันเอง ซึ่งย่อมทำให้เป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ คำว่า สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่บุคคลพึงมี หรือพึงได้รับความที่กฎหมายรับรองไว้ ส่วนคำว่า เสรีภาพคือนำหมายถึง โอกาสที่บุคคลจะกระทำการที่ตนปรารถนาได้โดยที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นหรือละเมิดต่อกฎหมายที่กำหนดไว้

ตามรัฐธรรมนูญของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ส่วนใหญ่จะบัญญัติหลักประกันแห่งสิทธิเสรีภาพไว้หลายประการ เพื่อให้ประชาชนได้มีและได้เสรีภาพอย่างถูกต้องแท้จริง ซึ่งเสรีภาพของประชาชนดังกล่าวนี้อาจจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภทคือ

- ๑. เสรีภาพเกี่ยวกับบุคคล เช่น เสรีภาพเกี่ยวกับร่างกาย ชีวิต ทรัพย์สิน และเสรีภาพในการใช้แรงงาน เป็นต้น
- ๒. เสรีภาพในการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เช่น เสรีภาพในทางการเมือง และเสรีภาพในการรวมกลุ่ม เป็นต้น

๕. รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญในความหมายทั่วไป หมายถึงกฎหมายสูงสุดของรัฐที่ได้บัญญัติขึ้นไว้อย่างแน่นอนชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร รัฐธรรมนูญนี้จะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบและกระบวนการในการปกครอง ขอบเขต อำนาจและความรับผิดชอบขององค์การทางการเมือง การปกครองแห่งรัฐ รวมถึงลอบถึงการกำหนดหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของพลเมือง กฎหมายรัฐธรรมนูญถือว่ามีฐานะสูงกว่ากฎหมายประเภทอื่น

* ลาวัดห์ วิทยายุทธกุล และคนอื่น ๆ, เรื่องเกม, หน้า ๗๕.
 ๒ สมพงษ์ เกษมสิน, เรื่องเกม, หน้า ๕๐๗.
 ๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔๔.

รัฐธรรมนูญ อาจเป็นกฎหมายที่มีบัญญัติ เป็น ชาย ลักษ์อักษรหรือ เป็นจารีตประเพณีอันเป็นที่
รับรู้อย่างแท้จริง หรือปฏิบัติมาเป็นทอด ๆ ก็ได้ ความที่คณะที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแบ่ง
แยกความหมายของรัฐธรรมนูญได้เป็น ๒ ประเภทคือ

- ๑. รัฐธรรมนูญตามความหมายอย่างแคบหมายถึงรัฐธรรมนูญในการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยเป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดระเบียบ อำนาจหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง
- ๒. รัฐธรรมนูญตามความหมายในทางทฤษฎีหรือความหมายอย่างกว้างหมายถึงกฎหมาย
ที่กำหนดระเบียบอำนาจหน้าที่ในการปกครองประเทศ ไม่ว่าประเทศนั้นจะอยู่ภายใต้การปกครองระบอบ
ใดก็ตาม

ความหมายของ รัฐธรรมนูญในทางทฤษฎีนี้มีนักกฎหมายหลายท่านได้ให้ความเห็นสนับสนุน
ความหมายของรัฐธรรมนูญในแนวนี้อย่างหลายท่าน เช่น หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช ให้ความเห็นว่า
รัฐธรรมนูญหมายถึง เอกสารเกี่ยวกับการปกครองบ้านเมืองอันมีลักษณะเป็นสัญญาประชาคม คือเป็น
กฎหมายสูงสุด บุคคลให้ผู้มีอำนาจปกครองบ้านเมืองใช้อำนาจภายในขอบเขตที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ
นั้น สำหรับ หยุค แสงอุทัย กล่าวว่า รัฐธรรมนูญตามความหมายในทางกฎหมายหมายถึงกฎหมาย
ที่กำหนดระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดในรัฐและความสัมพันธ์ระหว่าง อำนาจเหล่านี้คือกันและกันไม่ว่าในรัฐ
ที่จะปกครองในระบอบใดก็ตาม และ บรรพต วีระสัย ให้ความนิยามในทัศนะหนึ่งว่า รัฐธรรมนูญได้แก่
ปทัสสถานหรือมาตรฐานที่ควบคุมทั่วบทกฎหมายที่รัฐพึงใช้ต่อประชาชน

๑ คณิตฉิก อินทชาติ, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์,
๒๕๐๕), หน้า ๓๔.

๒ เสนีย์ ปราโมช, ประชุมปาฐกถาและคำอธิบายของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
๒๔๔๔-๒๕๐๔ (กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, ๒๕๐๕), หน้า ๕๕๓.

๓ หยุค แสงอุทัย, หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์, ๒๕๐๕), หน้า ๑๔.

๔ บรรพต วีระสัย, รัฐศาสตร์ทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๐๗), หน้า ๔๔.

ตามความเห็นของนักกฎหมายและนักรัฐศาสตร์ทั้งไทยและเทศว่า เมื่อพูดถึง รัฐธรรมนูญ มักจะมุ่งหมายถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศใด ๆ ที่ประกาศใช้เป็นฉบับ ๆ โดยมุ่งหมายถึงรัฐธรรมนูญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ที่จริงแล้วทุกรัฐย่อมมีรัฐธรรมนูญและมีอยู่คู่บ้านเมือง ไม่ว่าจะเป็นรูปการปกครองในรูปใดก็ตาม เพราะถือเป็นกฎหมายแม่บท กำหนดโครงสร้างของรัฐ และระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการปกครองบ้านเมือง

๖. พรรคการเมือง

มีผู้ให้คำจำกัดความของพรรคการเมืองไว้หลายท่าน เช่น หยุค แสงอุทัย กล่าวว่าพรรคการเมืองหมายถึง คณะหรือสมาคม ซึ่งบุคคลที่รวมกันอยู่นั้นได้ตกลงกันถึงหลักแห่งการอำนวยความสะดวกการปกครอง และตกลงที่จะนำหลักการมาใช้ปฏิบัติ จรูญ สุภาพ กล่าวว่า พรรคการเมืองคือกลุ่มของเอกชนที่มีผลประโยชน์คล้ายคลึงกันและมีความต้องการอย่างเดียวกันได้รวมกันขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะเข้าควบคุมและกำหนดนโยบายของรัฐ โดยการเอาชนะในการเลือกตั้ง การออกกฎหมายและการบริหาร

สรุปได้ว่าพรรคการเมืองคือคณะบุคคล ซึ่งรวมเข้าด้วยกันหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีนโยบายหลักร่วมกันโดยประสงค์จะให้ นโยบายนี้เป็นนโยบายของรัฐบาล ถ้าหากมีชัยชนะในการเลือกตั้ง ได้จัดตั้งรัฐบาล

พรรคการเมืองกับการเลือกตั้งจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก ด้วยเหตุที่การปกครองแบบประชาธิปไตยต้องการให้ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการปกครองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกเข้าไปเป็นตัวแทนของประชาชน มีความสามารถและเสียงของประชาชน โดยผู้แทนราษฎรเหล่านั้น มีน้ำหนัก จะต้องมีการรวมตัวกันเข้าเป็นกลุ่มในรูปพรรคการเมืองซึ่งมีแนวคิดหรือนโยบายทางการเมืองที่ชัดเจน โดยรวบรวมเอาผู้มีความสามารถมาร่วมกันทำงานเพื่อรวบรวมเสียงสนับสนุนของประชาชนให้เลือกโดยพิจารณาแนวนโยบายของพรรค ในการเลือกผู้แทนราษฎรที่พรรคเสนอ

• หยุค แสงอุทัย, พรรคการเมือง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล, ๒๕๐๔),

หน้า ๑.

• สมพงษ์ เกษมสิน, เรื่องเก็บ, หน้า ๔๓๓.

เข้ารับการเลือกตั้ง เพื่อแข่งขันเข้าบริหารประเทศร่วมกันเป็นกลุ่มหรือคณะอันจะสามารถทำงานแทนประชาชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความคล่องตัวและทำให้ได้เสียงประชาชนที่มีน้ำหนักได้โดยวิธีนี้ ประชาชนสามารถจะเลือกและเลือกและประชุมผู้รับสมัครเลือกตั้งจากพรรคที่ตนพิจารณาเห็นว่ามีความนโยบายที่ชัดเจน และเสนอตัวบุคคลที่เหมาะสมเพื่อการคัดเลือก

งานวิจัยในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ศิริมา พอค้า ไท่ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติและความสนใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง" ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนมากมีทัศนคติไม่ที่ดีต่อวิชาหน้าที่พลเมือง การสอนของครูและเนื้อหาแบบเรียนทำให้นักเรียนสนใจน้อยกว่าที่ควร นักเรียนต้องการครูที่มีความรู้กว้างขวางและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นด้วย ครูส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเนื้อหาที่จะสอน ขาดอุปกรณ์ ตัวอย่างโรคก็ตาม นักเรียนส่วนใหญ่ยังเห็นความสำคัญของการเรียนวิชาหน้าที่พลเมือง ผละสนใจในเรื่องการครองตนในวัยรุ่น ต้องการให้เพิ่มเนื้อหาในเรื่องนี้ให้มากขึ้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ หาด อันวังศ์ ไท่ทำการวิจัยเรื่อง "ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษายุ่งใหญ่ระดับ ๔ ในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา ๒๕๐๐" เพื่อสำรวจ

* ศิริมา พอค้า, "ทัศนคติและความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง," (วิทยานิพนธ์ปริกตามันฉิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐).

๒ หาด อันวังศ์, "ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษายุ่งใหญ่ระดับ ๔ ในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา ๒๕๐๐," (วิทยานิพนธ์ปริกตามันฉิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๐).

ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ปัญหา และ ข้อบกพร่องของการเรียนการสอนประชาธิปไตย ในโรงเรียน โดยสุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน ๒๐๐ คน และได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจจากการเรียน จากกิจกรรมในโรงเรียน จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และ ความคิดเห็นอิสระ ผลการวิจัยพบว่าจากการเรียนในโรงเรียนและจากกิจกรรมของโรงเรียน นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยดีพอสมควร ส่วนจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน มีความเข้าใจดีเป็นส่วนมาก สรุปได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจพอสมควร แต่จากในห้องเรียนบางครั้งเนื้อหาวิชาทำให้นักศึกษายังเข้าใจผิดหรือเข้าใจไม่ตรงกัน

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ สาย ภาณุรัตน์^๑ ได้ทำการศึกษาดังทัศนคติและค่านิยมทางการเมืองของครูในเขตกรุงเทพมหานครในโรงเรียนประเภทต่าง ๆ ผลวิจัยสรุปได้ว่า ครูส่วนใหญ่สนใจในการเมืองมากพอสมควร ครูที่ใฝ่รับปริญญามีความคิดเห็นแตกต่างกันและก้าวหน้ามากกว่าครูที่ไม่ใฝ่รับปริญญา ครูที่มีอายุมากมีความคิดเห็นต่างไปจากครูอายุน้อย

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ วนิดา ชนสุภาณุเวช^๒ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจแนวความคิด และมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๑๒" เพื่อสำรวจและเปรียบเทียบแนวความคิดและความสนใจของนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับประชาธิปไตยโดยใช้แบบสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๓๘๘ คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีแนวความคิดเป็นประชาธิปไตย เข้าใจความหมายของประชาธิปไตยทั้งในด้าน การดำรงชีวิตและด้านการปกครองดีพอสมควร และเมื่อเปรียบเทียบในระหว่างชั้นก็ไม่มีความแตกต่าง

^๑ สาย ภาณุรัตน์, "ทัศนคติของครูไทยต่อกิจกรรมทางการเมือง การศึกษาเฉพาะในเขตพระนคร ธนบุรี," (วิทยานิพนธ์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๒), หน้า ๘๕.

^๒ วนิดา ชนสุภาณุเวช, "การสำรวจแนวความคิด และมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๑๒," (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒).

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าควรแทรกความคิดเรื่องประชาธิปไตยไว้ใน
โรงเรียนให้มากที่สุด และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องและต่อเนื่องกันไปอย่างมีความหมาย พยายาม
ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ วัลลภ พุ่มพวง^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของคน
ไทยเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี" เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของคนไทย
ในจังหวัดมหาสารคามที่บรรลุนิติภาวะแล้ว อายุระหว่าง ๒๐ - ๓๐ ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ และ
ไม่ได้ศึกษาต่อ จำนวนประชากรที่ใช้เป็นตัวอย่าง ๑๐๐ คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์คนไทยในกลุ่ม
ตัวอย่าง ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลของการวิจัยพบว่าคนไทยในกลุ่มตัวอย่างส่วนมาก
มีความคิดเห็นไม่ถูกต้องในเรื่องความเข้าใจในระบบประชาธิปไตย และโดยเฉลี่ยแล้วความคิดเห็น
เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของคนไทยในกลุ่มตัวอย่างระหว่างชายและหญิง ไม่แตกต่างกัน

ในปีเดียวกัน อุเทน บุญไธ^๒ ได้ทำการศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ต่อการเมืองในการศึกษารุ่นนี้ได้เปรียบเทียบทัศนคติระหว่างนิสิตสามกลุ่มคือนิสิตรัฐศาสตร์ และนิสิต
คณะอื่นที่เรียนวิชารัฐศาสตร์บ้างกับนิสิตที่ไม่ได้เรียนวิชารัฐศาสตร์เลย นอกจากนั้นยังได้เปรียบเทียบ
ทัศนคติต่อการเมืองของนิสิตปีที่ ๑ กับ นิสิตชั้นปีที่ ๔ และระหว่างนิสิตชายกับนิสิตหญิงด้วย ผลการวิจัย
นี้พบว่า นิสิตคณะรัฐศาสตร์กับนิสิตคณะอื่นที่เรียนวิชารัฐศาสตร์มาบ้างแล้วมีทัศนคติต่อการเมืองไม่
แตกต่างกัน และนิสิตชายมีทัศนคติทางการเมืองดีกว่านิสิตหญิง

^๑ วัลลภ พุ่มพวง, "ความคิดเห็นของคนไทยเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี," (วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓).

^๒ อุเทน บุญไธ, "การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อการเมือง,"
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๑๓).

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ สำเนา ขจรศิลป์^๑ ได้ศึกษาทัศนคติของนิสิตชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ต่อการเมือง ได้สรุปผลดังนี้ นิสิตที่เรียนทางศิลปศาสตร์โดยเฉลี่ยมีทัศนคติต่อการเมืองดีกว่านิสิตที่เรียนทางวิทยาศาสตร์ นิสิตชั้นปีที่ ๔ และนิสิตชั้นปีที่ ๑ โดยเฉลี่ยแล้วจะมีทัศนคติต่อการเมืองไม่แตกต่างกัน และนิสิตที่มีความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะมีทัศนคติต่อการเมืองดีกว่า

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ คณะอาจารย์ผู้ทำการวิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย" เพื่อที่จะศึกษาถึงสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคคือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนา มีอิทธิพลและมีบทบาทในการปลูกฝังลักษณะนิสัยของบุคคลตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ มีลักษณะที่เป็นอุปสรรคต่อหลักการปกครองที่ใช้อยู่ในประเทศไทยอย่างไรบ้าง การวิจัยนี้ถือเป็นการศึกษาค้นคว้าจากตำราต่าง ๆ และการวิจัยจากสนาม โดยนำแบบสอบถามไปสอบถามประชากรในกลุ่มตัวอย่างตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ภาคละสองจังหวัด จังหวัดละสองอำเภอ โดยการสุ่มตัวอย่างประชากรจากประชาชน ครู นักเรียน และ พระภิกษุ จำนวนประมาณ ๔,๐๐๐ คน ผลการวิจัยพบว่า แม้ว่าประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบราชาธิปไตยมาเป็นประชาธิปไตยกว่า ๔๐ ปีแล้วก็ตาม ก็ยังหาได้เป็นประชาธิปไตยที่ใกล้เคียงกับหลักเกณฑ์ของระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นที่ยอมรับกันไม่ ความล้มเหลวของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้น อาจมีสาเหตุหลายประการคือ

^๑ สำเนา ขจรศิลป์, "ทัศนคติของนิสิตชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ต่อการเมือง," (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๐๔).

^๒ บรรจบ อิศกุลย์ และ คนอื่น ๆ, รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๐๕), หน้า ๒๔.

๑. สถาบันครอบครัวยังมีลักษณะ โครงสร้างแบบแผนของการถ่ายทอดฝึกอบรมทางวัฒนธรรมและการเมืองในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองน้อยมาก ไม่ถึงขนาดที่จะเปลี่ยนทัศนคติทางการเมืองของประชาชนให้มุ่งมาสู่ประชาชนและการพัฒนาผลประโยชน์ส่วนตัวร่วมกับของสังคมได้

๒. สถาบันการศึกษามีข้อเสนอแนะและเปิดให้เด็กมีลักษณะ เป็นประชาธิปไตยมากกว่าสิ่งที่ถ่ายทอดเป็นปกติวิสัยว่า "ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย" แม้แต่หนังสือแบบเรียนก็มีได้มีข้อความที่จะอธิบายถึงความคิด ตลอดจนลักษณะหรือองค์ประกอบของประชาธิปไตยอย่างจริงจังและชัดเจน แม้จะกล่าวว่า "แบบเรียนเป็นเครื่องมือประกอบการสอนของครูเท่านั้น สิ่งที่เกิดขึ้นจะได้ประโยชน์อย่างแท้จริงอยู่ที่วิธีสอนและวิธีการอบรม" แต่จากการสัมภาษณ์พบว่า บรรดาครูมิได้ให้ความคิดเห็นหรืออธิบายลักษณะของระบอบประชาธิปไตยให้นักเรียนฟังอย่างชัดเจนเลย นอกจากนั้นประชาชนชาวไทยที่ไม่รู้หนังสือหรือที่เคຍรู้ แต่ลืมไปจนกลายเป็นคนขาดความสามารถในการอ่าน เขียนอยู่เป็นจำนวนมากกว่าร้อยละ ๓๐ ของประชากรทั่วประเทศ

๓. สถาบันศาสนา อาจกล่าวได้ว่าโดยส่วนรวมแล้วไม่เป็นอุปสรรคขัดขวางวิถีทางการปกครองของไทย โดยเฉพาะพุทธศาสนาไม่เป็นอุปสรรคขัดขวางวิถีทางการปกครองของไทย แต่จะเข้าไปช่วยเหลือค้ำจุนและสนับสนุนให้ระบอบการปกครองของไทยเป็นไปอย่างราบรื่นมากกว่า

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ วงษ์ เลิศไพศาล ได้ทำการวิจัยเรื่อง "วัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตปีสุดท้าย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" วัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาความคิดเห็นจากนิสิตปีสุดท้ายต่อฐานะและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน ๔๐๗ คนหรือร้อยละ ๒๐ ของนิสิตปีสุดท้าย ผลการวิจัยปรากฏว่า นิสิตมีความรู้เกี่ยวกับ

วงษ์ เลิศไพศาล, "วัฒนธรรมทางการเมือง: การศึกษาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเห็นของนิสิตปีสุดท้าย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีต่อฐานะและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร," (วิทยานิพนธ์ปริญพามหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๗).

อำนาจ หน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพอสมควรไม่สูงนัก ในด้านความเชื่อมั่น ศรัทธาในความสามารถของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น นิสิตเห็นว่าขาดศรัทธา เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่มักปฏิบัติงานเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของตน นิสิตมีความต้องการมีความรู้ ความสามารถ น้อยเพียงใด

ในปีเดียวกัน วรณวิมล หนิมพานิช^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับสภาพแวดล้อมที่บ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ดังกล่าวกับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน วิธีสอนสังคมศึกษาที่ครูใช้เพื่อพัฒนามโนทัศน์ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในกรุงเทพมหานครจำนวน ๒๒๕ คน และครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๓๐ คน ผลการวิจัยปรากฏว่าการศึกษาของบิกามารดา รายได้ของบิกามารดา และอาชีพของบิกามารดาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน การสอนของครูโดยทั่วไปใช้วิธีบรรยายและวิธีสอนที่ครูใช้ในการพัฒนามโนทัศน์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือ บรรยาย อภิปราย การสร้างสถานการณ์จำลองและแสดงบทบาท

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ จีรวรรณ สร้อยน้ำ^๒ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา" เพื่อศึกษามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักเรียน

^๑ วรณวิมล หนิมพานิช, "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๓).

^๒ จีรวรรณ สร้อยน้ำ, "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔).

ได้รับจากนักเรียนในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับเพศ และการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และแบบสอบถามการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนอาชีวศึกษาชายและหญิง กลุ่มละ ๒๐๐ คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองดี และครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยายอยู่

ในปีเดียวกัน สถิติ จิตตะนาถิ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในจังหวัดอุบลราชธานี" เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ทั้งโดยส่วนรวมทุกข้อ และจำแนกเป็นรายข้อ ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ซึ่งสร้างขึ้นเอง กลุ่มตัวอย่างประชากร ๔๐๐ คน ผลการวิจัยพบว่าโดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนหญิงกับนักเรียนชายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน และผู้วิจัยเสนอแนะว่า บ้าน โรงเรียน ตลอดจนสื่อสารมวลชนน่าจะร่วมมือกันฝึกอบรมให้เกิดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยยิ่งขึ้น

ในปีเดียวกัน ระพีพรรณ เอกสุภาพันธุ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนราษฎร์" เพื่อศึกษาความคิดเห็น ความมั่นใจ ปัญหา และ ข้อเสนอแนะของครูผู้สอนวิชาหน้าที่พลเมือง หัวหน้าสาขาวิชาสังคมศึกษาและนักเรียนเกี่ยวกับวิชาหน้าที่พลเมือง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามครูผู้สอนวิชาหน้าที่พลเมือง หัวหน้าสาขาวิชาสังคมศึกษาจำนวน ๖๖ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ของโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๕๐๐ คน

๑ สถิติ จิตตะนาถิ "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในจังหวัดอุบลราชธานี," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔).

๒ ระพีพรรณ เอกสุภาพันธุ์, "การเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนราษฎร์," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔).

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสนใจเรื่อง การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรน้อย

ในปีเดียวกัน ภัฏชา ปุຍเบ็ย^๑ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษามุคสิกภาพประชาธิปไตยของอาจารย์วิทยาลัยครู" เพื่อจะศึกษามุคสิกภาพของอาจารย์วิทยาลัยครู โดยส่วนรวมว่าเป็นประชาธิปไตยเพียงใด อาจารย์วิทยาลัยครูที่เป็นประชาธิปไตยและที่ไม่เป็นประชาธิปไตยนั้นมีบุคสิกภาพด้านใด เค้นหรือค้อยอย่างไร ความแตกต่างกันในเรื่องเพศ คุณวุฒิ อายุ ตลอดจนประสบการณ์ในการทำงานจะมีผลต่อมุคสิกภาพประชาธิปไตยอย่างไรบ้าง ตัวอย่างประชากรจาก ๘ ภาคจำนวน ๓๑๕ คน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์วิทยาลัยครูโดยส่วนรวมมีบุคสิกภาพประชาธิปไตยระดับปานกลาง แต่มุคสิกภาพประชาธิปไตยจะทำทุกด้าน ส่วนกลุ่มอาจารย์ที่มีบุคสิกภาพประชาธิปไตยสูง จะมีบุคสิกภาพ เค้นในก้านการมี เอกลักษณะของตนเอง มีความใจกว้าง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการ เมืองการปกครอง และมีบุคสิกภาพค้อยในก้านสามัคคีธรรม การเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย ความรับผิดชอบ การคำนึงถึงผู้อื่นตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าอาจารย์ชายและอาจารย์หญิงมีบุคสิกภาพประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน อาจารย์ซึ่งมีอายุมากและอาจารย์ที่มีอายุน้อยมีบุคสิกภาพประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก และอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยมีบุคสิกภาพประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน

ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ วีระวรรณ พิบูลย์^๒ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" เพื่อจะศึกษาเปรียบเทียบความรู้

^๑ ภัฏชา ปุຍเบ็ย, "การศึกษามุคสิกภาพประชาธิปไตยของอาจารย์วิทยาลัยครู," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๐๔).

^๒ วีระวรรณ พิบูลย์, "ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๕).

ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทในระบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย และระหว่างโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนราษฎร์โดยส่วนรวม และจำแนกเป็นรายข้อ และศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติจริงของนักเรียนระหว่างเพศชายกับเพศหญิง และระหว่างโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนราษฎร์ เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทในระบบประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๕๐๐ คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนหญิงกับนักเรียนชายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทในระบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ส่วนการปฏิบัติจริงในระบบประชาธิปไตยก็ไม่แตกต่างกัน

ในปีเดียวกัน สมชาย สิทธิพงศ์^๑ ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อการเมืองของอาจารย์วิทยาลัยครูส่วนกลางและวิทยาลัยครูภาคเหนือ ปีการศึกษา ๒๕๑๔ สรุปลงได้ดังนี้คือ อาจารย์ที่สอนวิชาในหมวดสังคมศึกษากับอาจารย์ที่สอนในหมวดวิชาอื่น ๆ มีทัศนคติต่อการเมืองไม่แตกต่างกัน อาจารย์ชายมีทัศนคติทางการเมืองไม่แตกต่างกับอาจารย์หญิง อาจารย์ที่สอนในวิทยาลัยครูส่วนกลางกับอาจารย์ที่สอนในวิทยาลัยครูภาคเหนือมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ อาจารย์ที่อยู่ในวัยสูงอายุ วัยกลางคน และวัยรุ่นมีทัศนคติต่อการเมืองไม่แตกต่างกัน

ในปีเดียวกัน ชลอ ใบเจริญ^๒ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นทางการเมืองของผู้นำเยาวชนชนบท" โดยการวิจัยภาคสนาม ตัวอย่างประชากรคือผู้นำเยาวชนอาสาสมัครที่เข้ามามีกิจกรรมเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่นจำนวน ๓๒๐ คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

^๑ สมชาย สิทธิพงศ์, "การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อการเมืองของอาจารย์วิทยาลัยครู," (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๑๔).

^๒ ชลอ ใบเจริญ, "ความคิดเห็นทางการเมืองของผู้นำเยาวชนชนบท," (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐).

๑. ผู้นำเยาวชนชนบทส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์ทางการเมืองต่าง ๆ คือ เรื่องระบบการเมือง หรือสถาบันการเมือง โดยทั่วไป ตัวแทนของประชาชนหรือตัวแทนของรัฐ กฎหมายหรือนโยบายของประเทศ ตลอดจนฐานะและบทบาทของตัวเอง

๒. ผู้นำเยาวชนชนบทชายจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์ทางการเมืองต่าง ๆ มากกว่าผู้นำเยาวชนชนบทหญิง

๓. ผู้นำเยาวชนชายจะมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์ทางการเมืองต่าง ๆ มากขึ้นเมื่อมีการศึกษาสูงขึ้น

๔. ผู้วิจัยให้ความคิดเห็นว่า ผลของการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทางการเมืองไทยน่าจะมีปัญหาน้อยลง เพราะผู้นำเยาวชนชนบทจะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองในอนาคตแล้ว จะทำให้การปกครองในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติดำเนินไปได้อย่างราบรื่น กว้างเหวที่ผู้นำเยาวชนชนบทมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์ทางการเมืองต่าง ๆ มากกว่าเยาวชนชนบทโดยทั่วไป ประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนี้ผู้นำเยาวชนยังมีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่านิสิต นักศึกษาอีกด้วย.

ในปีเดียวกัน วิกาภรณ์ ปราโมช ๗ อยุชยา ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาเรื่องทัศนคติทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจและความสนใจในการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานคร, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๑" โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างประชากรหลายกลุ่ม ในกรุงเทพมหานครจำนวน ๑๑๗ คน เป็นประชากรจากอาคารสงเคราะห์ทุ่งมหาเมฆ ๔๑ คน จากแหล่งศึกษาไทย ๔๕ คน และ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๕๐ คน สรุปผลของการวิจัยได้ดังนี้

๑. ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองแบบรัฐสภาในระดับปานกลางถึงดี

* วิกาภรณ์ ปราโมช ๗ อยุชยา, "การศึกษาเรื่องทัศนคติทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจและความสนใจในการเลือกตั้ง ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรุงเทพมหานคร, วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๑," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิถียุทธศาสตร์ศึกษา, ๒๕๑๑).

๒. ประชาชนส่วนใหญ่มีความสนใจในการเมือง คำนวณบทบาทการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคิดเป็นร้อยละ ๗๕.๐๐

๓. ประมาณร้อยละ ๕๐.๐๐ ของประชาชนในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีทัศนคติทางการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยค่อนข้างดี ส่วนที่เหลือนั้นมีทัศนคติทางการเมืองไม่ดี อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังต้องการให้ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย

๔. ประชาชนส่วนใหญ่มีความสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเลือกตั้ง

๕. ปัจจัยทางประชากรและสังคมมีอิทธิพลเด่นชัดต่อความรู้ความเข้าใจความสนใจในการเมืองและทัศนคติทางการเมือง การเลือกตั้งของประชาชนก็คือ เพศ ระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ไม่มีอิทธิพลต่อหัวข้อที่ศึกษาทั้งหมด

๖. พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่าง (ก) ความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองแบบรัฐสภา กับทัศนคติทางการเมืองและการปกครองแบบประชาธิปไตย (ข) ความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองแบบรัฐสภา กับทัศนคติในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (ค) ความสนใจในทางการเมือง กับทัศนคติในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (ง) ทัศนคติทางการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยกับทัศนคติในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "วัฒนธรรมทางการเมืองของครูในกรุงเทพมหานคร" เพื่อจะศึกษาว่าครูไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองที่สอดคล้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือไม่ โดยเก็บข้อมูลทั้งจากสนามและจากเอกสาร ข้อมูลจากสนามใช้ประชากร ๔๑๕ คน โดยใช้แบบสอบถามทัศนคติทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่มีทั้งวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นการชี้แย้งทาง

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, "วัฒนธรรมทางการเมืองของครูในกรุงเทพมหานคร,"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๒๐).

วัฒนธรรมทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนั้นครูในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ ที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการยังมีจำนวนใกล้เคียงกัน และยังคงพบวาระคิดของการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีวัฒนธรรมทางการเมืองทั้งแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการ แต่ไม่สำคัญมากนัก สำหรับเพศเป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย แต่ไม่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเผด็จการ

ในปีเดียวกัน สุพัตรา คล้ายคุ้ม ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย" เพื่อจะศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่แสดงถึงความสนใจในค่านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรมมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ประชากรที่ใช้เป็นครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๓๒ คน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองส่วนใหญ่เห็นด้วยในเกณฑ์ว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอ และเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องมีการจำกัดการปฏิบัติของตนไว้ตามสมควร และการเลือกตั้งเป็นวิธีหนึ่งแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่โดยส่วนรวมครูสังคมศึกษาไม่สนับสนุนหรือคัดค้านต่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และเห็นด้วยในเกณฑ์ที่ว่าภาคควบคุมบางประการของรัฐสามารถแก้ปัญหาได้ก็กว่าจะให้เสรีภาพจนเกินขอบเขตและการเลือกตั้งที่ถูกต้องควรเลือกพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล และยังพบอีกว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนหรือแนะนำการใช้สิทธิเลือกตั้งแก่นักเรียนมาก แสดงความสนใจต่อรัฐธรรมนูญอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และส่วนใหญ่ไม่เคยทำงานร่วมกับนักรการเมือง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุพัตรา คล้ายคุ้ม, "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐).

ในปีเดียวกัน รัตนกรณ์ มหาศรนนท์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ในกรุงเทพมหานคร" เพื่อศึกษาความแตกต่างขององค์ประกอบต่าง ๆ ของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงคือ เพศ รายได้ ของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา และสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยว่าจะมีผลต่อมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาหรือไม่ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสอบถามมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่สร้างขึ้นเองเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ตัวอย่างประชากรจำนวน ๓๐๐ คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษายายและหญิงมีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน รายได้ของบิดามารดาต่างกัน การศึกษរបิดามารดาต่างกัน และอาชีพของบิดาต่างกันทำให้นักศึกษามีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยต่างกัน แต่ความแตกต่างของอาชีพมารดาไม่ทำให้นักศึกษามีมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยก็เป็นส่วนใหญ่ แต่เรื่องการปกครองท้องถิ่น สถาบันในการปกครองแบบประชาธิปไตยและกระบวนการในการปกครองแบบประชาธิปไตย นักศึกษายังไม่เข้าใจดีพอ

งานวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ ไอรา เจ วินน์ (Ira Jay Winn) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

" The Case Study Reforms Movement in American Civic Education: Educational Implication of Political Apathy " โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างความเฉื่อยชา การขาดความสามารถ และขาดความสอดคล้องทางการเมืองกับลักษณะขบวนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองประชาคมความล้มเหลว โดยจะพิจารณาจากสภาพที่เป็นจริงทางสังคมรัฐศาสตร์

รัตนกรณ์ มหาศรนนท์, "มโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ปริชามหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๐).

Ira Jay Winn, "The Case Study Reform Movement in American Civic Education: Educational Implication of Political Apathy," Dissertation Abstracts International. 7:1 (July 1966): 60-A.

(Political Sociology) ทฤษฎีและการปฏิบัติเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวในการใช้ชีวิต
 ศึกษาเฉพาะกรณีมาสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในสหรัฐอเมริกา การศึกษาวิจัยครั้งนี้เน้นเรื่องเกี่ยวกับ
 สิทธิสภาพตามรัฐธรรมนูญ โดยใช้เขตทดสอบพบว่า นักเรียนตั้งมีความเข้าใจสิทธิตามรัฐธรรมนูญใน
 ระดับต่ำ แม้แต่นักเรียนที่มุ่งเรียนด้านวิชาการเพื่อไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยก็ยังมีเข้าใจผิด ๆ
 ในเรื่องนี้ การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองประสบความสำเร็จในอันที่จะสร้างความเข้าใจถึงความหมาย
 ของคำว่าประชาธิปไตย ในแง่ของการนำไปปฏิบัติจริง ๆ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ความเฉื่อย
 ชาและการขาดความรู้ความสามารถในทางการเมืองมีสาเหตุใหญ่มาจากระบบการเรียนที่ไม่อาจเร้า
 และสร้างความต้องการ การที่จะเรียนรู้จากการปฏิบัติในชีวิตจริง ผู้วิจัยได้เสนอว่า ผลเสียของการ
 เรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองเกิดขึ้นเพราะขาดการอภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องการเมืองที่กำลัง
 เป็นอยู่และความถกกันทางสังคมที่เน้นให้มี

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๒ ฮาร์โรวด์ เวย์ สตัเบิลฟิลด์ (Harold Wayne Stubblefield)
 แห่งมหาวิทยาลัยอินเดียนา ได้ทำการวิจัยศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง
 ของนักศึกษาผู้ใหญ่ โดยการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่เรียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ การวิจัยของเขาออกเป็น
 แห่งมหาวิทยาลัยอินเดียนาได้ทำการวิจัยเรื่อง "Education for Civic Participation:
 A Historical Analysis" โดยศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองของนักศึกษา
 ผู้ใหญ่ โดยการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่เรียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ การวิจัยแบ่งเป็น ๕ ระยะด้วยกันคือ ตั้งแต่
 ช่วงระยะ ค.ศ. ๑๗๐๒ - ๑๘๑๘, ค.ศ. ๑๘๒๐ - ๑๘๖๕ ค.ศ. ๑๘๖๖ - ๑๙๒๐ ค.ศ. ๑๙๒๑ -
 ๑๙๔๕ ค.ศ. ๑๙๔๖ - ๑๙๗๐ ในช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๑ - ๑๙๗๐ เน้นเรื่องการศึกษา
 ผู้ใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า ในการให้การศึกษาค้นคว้าการเมือง เศรษฐศาสตร์ สังคมและชุมชน และ
 ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม

Harold Wayne Stubblefield, "Education for Civic Participation :
 A Historical Analysis;" Dissertation Abstracts International, 33:11
 (November 1973):6047-A.

ในปีเดียวกัน โรเบิร์ต เอส ไฟร์แมน (Robert S. Friedman)^๑ ได้ทำ
การวิจัยเรื่อง "Participation in Democracy: A Theory of Democracy and
Democratic Socialization," ศึกษาทฤษฎีใหม่ ๆ ของระบอบประชาธิปไตย และนำผลไปใช้ใน
ชีวิตประจำวัน ซึ่งในการวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น
ผู้วิจัยได้ทดลองในโรงเรียนในสวีเดน และผลจากการวิจัยพบว่าเด็กที่โตกว่าจะได้รับการเรียนรู้
ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีกว่า ฉะนั้นทฤษฎีและการมีบทบาทในการปกครองระบอบประชา
ธิปไตยจึงเป็นสิ่งที่ส่งเสริมได้ และจะได้ผลมากขึ้นถ้าทั้งที่บ้านและทางโรงเรียนจะช่วยกันสนับสนุน
ให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ เวย์น กอดเฟร แซนสเต็ด (Wayne Godfrey Sanstead)^๒
ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of the Political Attitudes of North Dakota High
School Seniors." เพื่อศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนระดับ ๑๒ เพื่อจะวัดความสำเร็จในการ
รับรู้ทางการเมือง ความรู้เกี่ยวกับระบบกระบวนการทางการเมือง ปริมาณความพึงพอใจเกี่ยวกับ
หลักสูตร วิธีสอนวิชาหน้าที่พลเมือง และการปกครอง ตัวอย่างประชากรคือ โรงเรียนมัธยมศึกษา
ระดับ ๑๒ ที่สุ่มมา ๒๓ แห่งจาก ๑,๗๕๐ แห่งทั้งหมดในนอร์ทดาโกตา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น
แบบสอบถามความคิดเห็นและการประเมินค่าผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทัศนคติไปในทางประชดประชัน
และมีความขัดแย้งกับการเมืองของโลก นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างประชากรโดยทั่วไปแสดงความไม่พึง
พอใจเกี่ยวกับวิธีสอนและหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองและการปกครอง และพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่าง

Robert S. Friedman, "Participation in Democracy: A Theory of
Democracy and Democratic Socialization," Dissertation Abstracts Interna-
tional, 34:5 (November 1973): 2717-A.

Godfrey Wayne Sanstead, "A Study of the Political Attitudes of
North Dakota High School Seniors," Dissertation Abstracts International,
3:8 (November 1975): 814-A.

มากระหว่างพื้นฐาน บุคลิกภาพของพ่อแม่และความสำเร็จในการเข้าใจทางการเมือง เพศของนักเรียน และกิจกรรมทางการเมืองของนักเรียนแต่ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อกันระหว่างการตอบสนองของนักเรียนซึ่งมีความรู้ทางการเมืองกับการรับรู้ของแต่ละบุคคลในประสิทธิภาพทางการเมือง การขาดความมั่นใจจากประสบการณ์ซึ่งทำให้ขาดความคิดวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการปกครอง ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องมีความเคลื่อนไหวเพื่อปรับปรุงการศึกษาเฉพาะกรณีในการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง เนื่องมาจากสาเหตุดังนี้

- ๑. ครูยังไม่เข้าใจวิธีสอนการศึกษาเฉพาะกรณีไม่ถูกต้อง และใช้วิธีสอนไม่เหมาะสม
 - ๒. การเตรียมตัวครูยังไม่ดีพอ
 - ๓. การจัดการศึกษาเพิ่มเติมให้แก่ครูที่ไม่ประสบผลดีในการสอน
 - ๔. แบบเรียนและแหล่งวิชาการเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมยังบกพร่องอยู่
 - ๕. ครูหากระแสก่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และใช้ความพยายามในทางที่ผิด
- ในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ ลี เอช อีชแมน (Lee H. Ehman) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

"An Analysis of the Effects of Qualitative and Quantitative Educational Variables Upon the Political Socialization of High School Students"

การดำเนินงานวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจากนักเรียนโรงเรียนมัธยมในเมืองกีทรอยด์ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่เรียนในชั้นเรียนที่ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นจะมีลักษณะความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมืองหรือความรู้ทางการเมือง ถอดจนความร่วมมือทางการเมืองน้อยกว่าเด็กที่เรียนในชั้นเรียนที่ ๆ มีโอกาสแสดงความคิดเห็น อภิปรายในบทเรียน กล่าวถึงเด็กที่ไม่มีโอกาสเรียนกับครูที่ใช้การ

Lee H. Ehman, "An Analysis of the Effects of Qualitative and Quantitative Educational Variables Upon the Political Socialization of High School Students," Social Science, 3 (Winter, 1976): 7.

สอนแบบ Critical Inquiry นักเรียนจะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่องานบ้านร่วมกับครูหรือเพื่อน ๆ ไม่ได้แสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เด็กก็จะมีลักษณะของพลเมืองที่สมบูรณ์

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๑ โทมัส ฮัล เฟอร์เรล (Thomas Hull Ferrell) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Political Attitudes and Behavior of Public College Teachers in Louisiana" วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของครูในวิทยาลัยครูของรัฐหลุยส์เซียนา จำนวน ๒๑๔ คน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากครูโดยออกแบบสอบถามทัศนคติ ไม่เพียงแต่ทางคำคุณศัพท์และการเลือกตั้ง แต่เป็นการให้เลือกนโยบายทางการเมืองที่พึงประสงค์ด้วย ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของครูในวิทยาลัยแห่งหลุยส์เซียนายังอยู่ในระดับต่ำ นอกจากความหมายทางการเมืองของครูจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเสรีภาพของเขาเท่านั้น การแสดงบทบาททางการเมืองจึงจะเด่นชัดมากขึ้น

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๓ เวลเฟรโด มิรานดา ไอลันดา (Welfredo Miranda Irlanda) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Political Socialization in Puerto Rico: A Development Study" วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาแบบต่าง ๆ ที่เลือกใช้ในการพัฒนาการให้ความรู้ทางการเมืองที่ถูกต้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ตัวอย่างประชากรคือนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และนักศึกษาในวิทยาลัยเปอโตริโก จำนวน ๒,๒๕๖ คน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกิดขึ้นในเด็กวัยรุ่น และเด็กวัยผู้ใหญ่ก่อนค้นในการให้ความรู้เบื้องต้น ๕ ประการ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับระบบพรรค และความสนใจทางการเมือง

Thomas Hull Ferrell, "Political Attitudes and Behavior of Public College Teachers in Louisiana," Dissertation Abstracts International, 35:8 (May 1975) :5477-..

Welfredo Miranda Irlanda, "Political Socialization in Puerto-Rico: A Development Study," Dissertation Abstracts International, 35:1 (May 1975) :533-..

เมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง สื่อมวลชนทางการเมือง และมโนทัศน์เกี่ยวกับอำนาจทางการเมือง
เมือง ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะการเพิ่มความเอาใจใส่ต่อเป้าหมายเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเมือง
ที่แตกต่างกัน

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ คาโรล แคท เวบสเตอร์ (Carol Cate Webster)^๑ ได้
ทำการวิจัยเรื่อง "Political Socialization in India" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ
การให้ความรู้ทางการเมืองของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายว่ามีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ
ทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนเกรด ๕ และนักเรียน
เกรด ๑๑ จำนวน ๑,๑๖๐ คน จากโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ๒๐ โรงเรียนในรัฐแคลิฟอร์เนีย
และนิวเจอร์ซีย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่เป็นภาษาฮินดูและภาษาอังกฤษ ในแบบสอบถาม
จะถามเกี่ยวกับความสามารถและประสิทธิภาพทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับ
บทบาทของพลเมืองและการรับรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของอำนาจสถาบันทางการเมือง การวิเคราะห์
ข้อมูลโดยใช้โคสแควร์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน สมการถดถอย ผลการวิจัยปรากฏว่า
นักเรียนเกรด ๑๑ ที่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองมา ๒ ปี เมื่อทำการเปรียบเทียบเทียบกับนักเรียนเกรด ๑๑
ที่ไม่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองเลย ไม่มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง แต่ตัวแปรอิสระ
เช่น ประเภทของโรงเรียนที่นักเรียนศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ภูมิฐานะของบิดา
มารดาของนักเรียน และสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือชนบทมีผลต่อทัศนคติทาง
การเมืองของนักเรียนมากกว่าการได้รับการอบรมวิชาหน้าที่พลเมืองในโรงเรียน

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๖ โคทท์ เจอโรม ไวท์ (Cotte Jerome White)^๒ ได้ทำ

^๑ Carol Cate Webster, "Political Socialization in India,"
Dissertation Abstracts International, 33(May 1973):6410-A.

^๒ Cotte Jerome White, "A Study of Democratic Sociopolitical Value
Among High School Students in Urban Setting," Dissertation Abstracts
International, 38(October 1977):2036-...

การวิจัยเรื่อง " A Study of Democratic Sociopolitical Value Among High School Students in an Urban Setting " โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาว่า ๑) วิทยาลัยอเมริกันมีความเชื่อดีในค่านิยมทางการเมืองแบบสังคมประชาธิปไตยเพียงใด ๒) ระดับความเชื่อดีในค่านิยมทางการเมืองแบบสังคมประชาธิปไตยได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ และ สถานภาพทางเศรษฐกิจหรือไม่ ๓) การสอนวิชาสังคมศึกษาจะมีผลทำให้กระสวนความเชื่อทางสังคมวิทยาการเมืองของวิทยาลัยอเมริกันแตกต่างกันหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนจำนวน ๓๔๗ คน ซึ่งสุ่มมาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เป็นโรงเรียนของรัฐบาล ๒ แห่ง และจากโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยในรัฐฟลอริดา ๑ แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดความเชื่อของ แอลเลน (Allen Scale of Beliefs) และแบบสอบถามนักเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า ๑) วิทยาลัยอเมริกันมีค่านิยมแบบอนุรักษ์สังคมแบบประชาธิปไตยเป็นส่วนใหญ่ ๒) ตัวแปรอิสระต่าง ๆ คือ เพศ อายุ เชื้อชาติ เศรษฐกิจ และการสอนในวิชาสังคมศึกษาไม่มีผลต่อความเชื่อดีค่านิยมทางการเมืองแบบสังคมประชาธิปไตยทุกข้อ ยกเว้นตัวแปรทางอายุมีผลต่อความเชื่อดีค่านิยมทางการเมืองที่ระดับความมีนัยสำคัญ .๐๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย